

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 14, Sayı: 178, Temmuz 2026, s. 341-359

ISSN: 2148-2489 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.94393>

Yayın Geliř Tarihi / Article Arrival Date
13.05.2026

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date
29.07.2026

Hikmet MOLLAZADE

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
mollazade0238@gmail.com
Orcid: 0009-0003-6637-0856

İbrahim POLAT

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
23ibrahimpolat@gmail.com
Orcid: 0000-0002-1958-7660

Songül MOLLAZADE

mollazadesongul@hotmail.com
Orcid: 0000-0002-2042-6901

Emin TOROĞLU

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
torogluemin@gmail.com
Orcid: 0000-0001-7512-273X

**6 ŞUBAT DEPREMLERİ SONRASINDA İNŞA EDİLEN KIRSAL
KONUTLARIN KIRSAL EKONOMİK FAALİYETLERLE İLİŐKİŐİ:
ADİYAMAN ÖRNEĞİ**

Öz

Bu çalışmada, 6 Şubat 2023 tarihinde gerçekteşen depremler nedeniyle zarar gören illerden birisi olan Adıyaman kırsalında inşa edilen kalıcı konutların kırsal hane ekonomisi ve üretim faaliyetleriyle ilişkisi incelenmektedir. Deprem konutlarının kırsaldaki ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğine etkisinin anlaşılması

gelecekte yapılacak yatırımların yönünü tayin etmek bakımından da önemlidir. Çalışmanın amacı, söz konusu konutların tarım ve hayvancılık faaliyetleri açısından yeterlilik durumunu sahadaki ihtiyaçlar ekseninde analiz etmek, yaşanan problemleri belirlemek ve buna yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Bu kapsamda kırsal konutlar; ahır, samanlık, depo, ürün kurutma alanı, yem muhafazası, avlu kullanımı, tarım aleti saklama imkânı ve müstemilat ihtiyacı gibi işlevler üzerinden değerlendirilmiştir. Çalışmada, deprem nedeniyle yapılan kırsal konutlarda yaşayan yöre sakinlerine yarı yapılandırılmış anket soruları yöneltilmiş; saha gözlemleri ve yerinde konut incelemeleriyle elde edilen veriler betimsel analiz ve içerik analizi yoluyla çözümlenmiştir. Bulgular, Adıyaman kırsalında yapılan konutların büyük ölçüde tek katlı, müstakil ve 3+1 plan düzenine sahip olduğunu; ancak birçok yerleşmede kırsal hane ekonomisinin gerektirdiği eklenti ve kullanım alanlarını yeterince karşılamadığını, parsel boyutlarının da eklentiler için yetersiz olduğunu göstermektedir. Özellikle tarım ve hayvancılıkla geçinen hanelerde ahır, samanlık, depo ihtiyacının karşılanamaması, ekonomik faaliyetlerin devamını güçleştirmektedir. Çalışma, afet sonrası kırsal konut üretiminde ekonomik faaliyetlerin de planlama sürecine dâhil edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Anahtar kelimeler: 6 Şubat Depremleri, Deprem Konutları, Kırsal Konut, Tarım ve Hayvancılık, Adıyaman.

THE RELATIONSHIP BETWEEN RURAL HOUSING CONSTRUCTED AFTER THE FEBRUARY 6 EARTHQUAKES AND RURAL ECONOMIC ACTIVITIES: THE CASE OF ADIYAMAN

342

Abstract

This study examines the relationship between permanent housing constructed in rural Adıyaman—one of the provinces affected by the earthquakes of February 6, 2023—and the rural household economy and production activities. Understanding the impact of post-disaster housing on the sustainability of rural economic activities is crucial for guiding future investments. The study aims to analyze the adequacy of these housing units regarding agricultural and livestock activities within the framework of field-based needs, identify the problems encountered, and propose solutions. Within this scope, rural housing units were evaluated based on functional components such as barns, haylofts, storage areas, product drying areas, feed storage, courtyard utilization, agricultural tool storage capacity, and outbuilding requirements. In the study, semi-structured questionnaires were administered to local residents living in the newly constructed post-earthquake rural housing; data obtained from field observations and on-site housing examinations were analyzed through descriptive and content analysis. The findings indicate that while the housing units built in rural Adıyaman are predominantly single-story, detached, and feature a 3+1 layout, they fail to adequately accommodate the extensions and usage areas required by the rural household economy in many settlements, and parcel sizes are insufficient for such extensions. Particularly for households reliant on agriculture and livestock, the inability to meet the demand for barns, haylofts, and storage facilities undermines the continuity of economic activities. The study demonstrates that economic activities

must be integrated into the planning process of post-disaster rural housing production.

Keywords: February 6 Earthquakes, Post-Earthquake Housing, Rural Housing, Agriculture and Livestock, Adıyaman.

GİRİŞ

Kırsal yerleşmelerde konut, yalnızca barınma ihtiyacını karşılayan fiziksel bir yapı değildir. Konut; hane halkının üretim biçimi, geçim kaynakları, gündelik iş bölümü ve yakın çevreyle kurduğu ilişkilerle birlikte şekillenen bir mekânsal birimdir. Yerleşme coğrafyası açısından mesken, insan faaliyetlerinin dayandığı temel unsurlardan biri olarak değerlendirilir (Tanoğlu, 1969: 211-214). Kır yerleşmelerinde ise bu işlev daha belirgindir; çünkü konut, tarımsal üretim, hayvancılık, ürün depolama ve hane içi tüketim düzeniyle birlikte kullanılır (Tolun-Denker, 1977: 59-60).

Konutun biçimlenmesinde doğal çevre, üretim biçimi ve kültürel alışkanlıklar birlikte etkilidir. Meskenler, bulundukları coğrafi çevrenin iklim, topoğrafya, malzeme ve geçim koşullarıyla bağlantılı olarak farklılaşır (Koday, 1995: 28). Kırsal alanlarda bu farklılaşma, konutun avlu, ahır, samanlık, depo, dam, ürün kurutma alanı ve müstemilat gibi tamamlayıcı bölümlerinde görülebilir. Bu yapı elemanları, yalnızca mimari değil, kırsal hane ekonomisinin devamını sağlayan işlevsel alanlardır. Dolayısıyla kırsal konut, barınma mekânı olduğu kadar üretim ve geçim mekânıdır.

Afet sonrasında inşa edilen kırsal konutlar da bu işlevsel bütünlük içinde değerlendirilmelidir. Depremler, meskenleri yıkararak barınma sorununu ortaya çıkarırken, kırsal yerleşmelerde üretim düzenini de kesintiye uğratar. Ahırın, samanlığın, ürün deposunun veya avlunun zarar görmesi; hayvancılık, tarım, ürün saklama ve yem muhafazası gibi faaliyetleri doğrudan etkiler. Bu nedenle deprem sonrası kırsal konut üretiminde güvenle birlikte konutların kırsal hane ekonomisiyle ilişkisinin de göz önünde bulundurulması gerekir.

Afet sonrası konut üretimi, çoğu zaman acil barınma ihtiyacının giderilmesine odaklanır. Ancak kalıcı konutların uzun vadeli başarısı, kullanıcıların gündelik yaşamı ve ekonomik faaliyetleriyle uyumlu olmasına bağlıdır. Kalıcı konutların yer seçiminde jeolojik veriler belirleyici olmakla birlikte, yalnızca zemin güvenliği üzerinden yapılacak değerlendirme yeterli değildir; yeni konut alanı, yerleşmenin gelişme yönünü ve kullanıcıların eski üretim alanlarıyla kurduğu ilişkiyi de etkiler (Karaduman, 2002). Afet sonrası barınma ve konut üretiminde kullanıcı ihtiyaçlarının dikkate alınmaması, konutların kullanımında memnuniyetsizliklere ve sonradan kontrolsüz müdahalelere yol açabilmektedir (Johnson, 2002: 177-191). Bu nedenle, afet konutlarının asgari düzeyde de olsa toplumun sosyo-ekonomik ihtiyaçları göz önünde bulundurularak şekillendirilmesi gerekir. Bui vd. 2014; “Doğal afetlerin hane halkı geliri, harcamaları, yoksulluğu ve eşitsizliği üzerindeki etkisi: Vietnam'dan kanıtlar” adlı çalışmada afetlerin hane geliri üzerindeki olumsuz etkileri üzerinde durur. Bachev ve İto, 2018’de yaptıkları çalışmada 2011 yılında yaşanan ve “Büyük Doğu Depremi” olarak bilinen afet, devamında meydana gelen tsunami ve nükleer kaza sonrasında yaşananlardan yola çıkarak bu durumun tarım üzerinde etkilerinden bahseder. Afetzedeler için yapılan konutlar, aslında yeniden yapılandırma anlamına da gelir. Bu sürecin memnuniyet düzeyine yönelik olarak yapılan çalışmaların nispeten az olduğu görülmektedir (Bkz. Arlikatti ve Andrew, 2012; Bauraoini ve Lizarralde, 2013; Barenstein, 2006, 2009; Davidson ve ark, 2007; Kamacı &

Kemeç, 2019; Rand ve ark. 2011; Opdyke, Javernick-Will ve Koschman, 2019). Kamacı ve Kemeç'in "Kalıcı Afet Konutlarında Konut Memnuniyeti Üzerine: Van-Kalecik Kalıcı Afet Konutları Deneyimi" çalışması bir istisna olarak kabul edilirse diğer çalışmalarda afet konutları bağlamında kullanıcıların memnuniyet düzeyinin düşüklüğünden bahsedildiği görülür. Elbette başka önemli çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin, Fırat vd. 2026, "Afetzedelerin Afet Sonrası Yeniden Yerleşim Alanlarına Yönelik Memnuniyetlerini Ölçmeye Yönelik Bir Ölçek Geliştirme: Türkiye 2020 Sivrice Depremi Üzerine Kırsal Bir Örnek Olay Çalışması" adlı araştırmalarında afetler nedeniyle zarar gören yerleşmelerde yeniden yerleşim planlarında hayvancılık ve tarımsal üretim için gerekli eklentilerin önemini vurgular ve bunların standart bileşen olarak kabul edilmesi gerektiğini vurgular. Çalışmada, kırsal konutlardaki memnuniyet düzeyleri sosyal ilişkiler, kültürel bellek ve mekânsal aidiyet üzerinden ele alınmakta ve memnuniyet düzeyinin köyde ikamet edilen süreyle ilişkisine yönelik çıkarımlara yer verilmektedir. Büyükoztürk ve Oral, 2024; "Kalıcı Deprem Konutlarında Kullanıcı Memnuniyeti Analizi: Osmaniye Örneği" adlı çalışmalarında deprem konutlarını kullanıcıların tercihiye uyumu bakımından değerlendirir. Sönmez vd. 2026; Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Malatya ve Elazığ il sınırları içerisinde bulunan 12 köyü kapsayan "Doğu Anadolu Fay Zonunda (Hatay-Elazığ) Kırsal Alanlarda Deprem Kaynaklı Ekonomik Sorunlara Bakış" adlı çalışmada kırsal yerleşmelerdeki lokasyon değişiminin ve konut tipindeki farklılaşmanın oluşturduğu sorun potansiyelinden bahseder. Deprem konutlarıyla ilgili çalışmalar şüphesiz yeni değildir. Örneğin Dobrucalı ve Demir, 2017; "Toplu Konutların SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi: Sakarya Deprem Konutları Örneği" isimli çalışmada 1999 Marmara depremi sonrasında yapılan konutları kullanıcı memnuniyeti açısından değerlendirir. Orhan'ın (2019); "Depremlerin şehir ve mesken mimarisine olan etkilerine coğrafi bir bakış: 1939 Erzincan depremi örneği" isimli çalışması da buna örnek olarak verilir. Çalışmada Erzincan depremi sonrasında farklı dönemlerde yapılan konut tipleri, bu konutların yapımında kullanılan malzemeler üzerinde durulur.

Konut üretiminin yalnızca fiziksel bir inşa faaliyeti olarak görülmemesi, kullanıcıların ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleriyle birlikte değerlendirilmesi gerekir (Özaydın, 2007). Benzer biçimde, konut projelerinin bölgenin iklimi, yerel yaşam biçimi ve kullanıcı ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanması gerektiği vurgulanmaktadır (Tapan, 1975: 11-12). Bahsi edilen hususlar, kırsal deprem konutları açısından daha da önemlidir; çünkü kırsal yerleşmelerde konutun eksik tasarlanması yalnızca barınma konforunu değil, doğrudan hane ekonomisini etkiler.

Bu çalışmada, 6 Şubat depremleri nedeniyle Adıyaman ilinin kırsal yerleşmelerinde inşa edilen kalıcı konutların kırsal hane ekonomisiyle ilişkisi değerlendirilmektir. Çalışmada geleneksel kırsal mesken tipi ile deprem sonrasında yapılan yeni konutlar, fonksiyon ve kullanım özellikleri bakımından karşılaştırılmaktadır. Böylece yeni konutların, kırsal ekonomik faaliyetlerin sürdürülmesi bakımından elverişlilik durumu ile buna bağlı olarak ortaya çıkacak sorunlar üzerinde birtakım değerlendirmeler yapma imkânı doğmuştur. Çalışmanın amacı, söz konusu konutların tarım ve hayvancılık faaliyetleri açısından yeterlilik durumunu sahadaki ihtiyaçlar ekseninde analiz etmek, yaşanan problemleri belirlemek ve buna yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Araştırmanın özgün yönü, deprem sonrası kırsal konut üretimini yalnızca yapı güvenliği ve barınma ihtiyacı üzerinden değil, yerel geçim biçimleri ve yerleşme coğrafyası bağlamında ele almasıdır.

Afet sonrasında yapılan konutların ekonomik ihtiyaçlar ve kırsal fonksiyonlar bakımından değerlendirildiği bu çalışmada aşağıda verilen soruların yanıtları aranmıştır:

1. *Yeterlilik:* 6 6 Şubat depremleri sonrasında Adıyaman ili sınırları içerisinde yapılan kırsal konutlar, yöre halkının geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin devamı için ihtiyaç duyulan eklentiler (ahır, depo, samanlık vb.) bakımından yeterli midir?
2. *Konut Tipi ve Üretim İlişkisi:* Araştırma sahasındaki kırsal konut tipinden iki katlı (alt kat üretim, üst kat barınma), tek katlı müstakil konut mekanizmasına geçiş süreci kırsal hane ekonomisinin işleyişini nasıl etkilemiştir?
3. *Parsel büyüklüğü ve Planlama:* Yeni kurulan yerleşim alanlarındaki parsel büyüklükleri ve konutların parsel içerisindeki konumu, hane halkının üretim maksadıyla gelecekte ihtiyaç duyacağı eklentileri gerçekleştirmesine ne ölçüde imkân tanımaktadır?
4. *Sürdürülebilirlik:* Afet sonrası konutların planlanması aşamasında ahır ve depo gibi eklentilerin eksik bırakılması, uzun vadede kırdan kente göçü ve yörede gerçekleştirilmekte olan tarımsal üretimin devamlılığını nasıl etkileyecektir?

Araştırmanın hipotezi “Afet sonrası inşa edilen kırsal konutların yalnızca "barınma" odaklı tasarlanması ve tarımsal üretim alanlarının (ahır, samanlık, depo) planlama dışı bırakılması, kırsal hane halkının ekonomik gelir sirkülasyonunu olumsuz etkilemektedir.” şeklindedir.

MATERYAL VE METOT

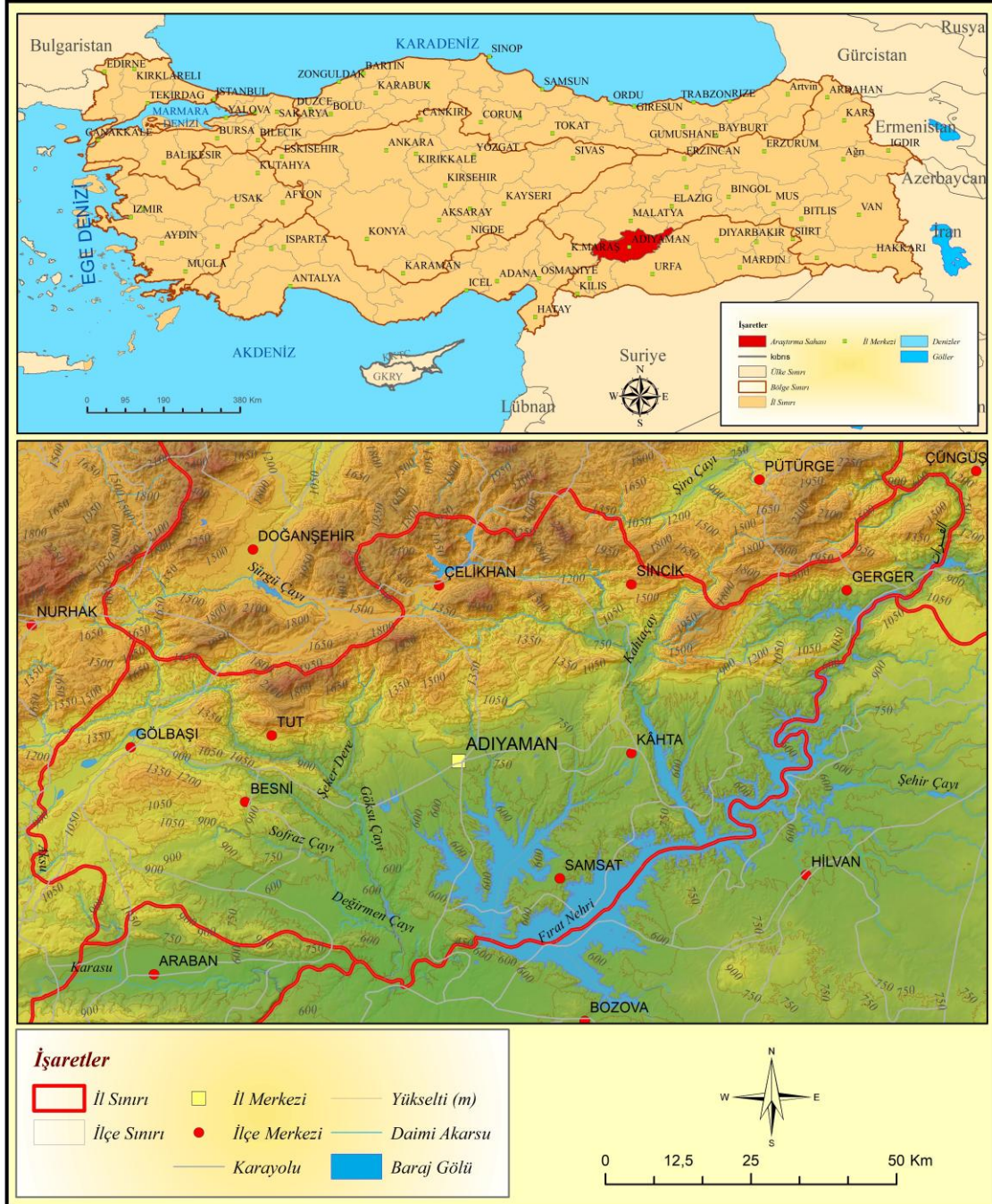
1. Araştırma Sahasının Yeri, Sınırları ve Doğal Coğrafi Özellikleri

Araştırma sahası Adıyaman ilidir, 6 Şubat depremleri sonrasında il sınırları içerisinde hasar gören yöre halkı ve hak sahipliği vesilesiyle kalıcı konutlarda yaşayan kırsal nüfus araştırma evrenini oluşturmaktadır. Adıyaman'ın araştırma sahası olarak seçilmesinde, deprem sonrası kırsal konut uygulamalarının sahada gözlenebilir olması ve il genelinde tarım ile hayvancılığın birçok yerleşmede birlikte yürütülmesi etkili olmuştur. Arazi gözlemleri, kırsal deprem konutlarının büyük ölçüde tek katlı, müstakil ve 3+1 plan düzenine sahip olduğunu göstermektedir. Bu konutlar öncelikle barınma ihtiyacını karşılamak üzere inşa edilmiştir. Ancak kırsal yerleşmelerde konut, yalnızca yaşama mekânı değildir. Avlu, ahır, depo, yemlik, ürün saklama alanı ve tarım aleti muhafaza imkânı, kırsal hane ekonomisinin devamı açısından konutun tamamlayıcı unsurlarıdır.

Adıyaman, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin batısında, Orta Fırat Bölümü içinde yer almaktadır. İl; kuzeyde Güneydoğu Torosların uzantıları, güney ve güneydoğuda ise Fırat Nehri çevresindeki daha alçak sahalar arasında geçiş niteliği taşıyan bir konuma sahiptir. Kuzeyinde Malatya, kuzeydoğusunda Diyarbakır, güneyinde Şanlıurfa, güneybatısında Gaziantep ve kuzeybatısında Kahramanmaraş bulunmaktadır (Şekil 1). Bu konum, ilin kuzey kesimlerinde daha engebeli ve yükseltisi fazla alanların, güney kesimlerinde ise tarımsal kullanıma daha elverişli vadi tabanlarının belirginleşmesine yol açmıştır. Adıyaman il merkezi ayrı tutulmak kaydıyla Besni, Çelikhan, Gerger, Gölbaşı, Kâhta, Samsat, Sincik ve Tut ilçelerinden oluşmaktadır. İl genelinde kırsal yerleşmeler, farklı yükselti basamaklarında ve değişen arazi koşulları içinde dağılmıştır.

İlin doğal coğrafi yapısı, kırsal yerleşmelerin dağılışını ve ekonomik faaliyetlerin niteliğini doğrudan etkilemektedir. Kuzeye doğru yükselti ve eğimin artması, yerleşmelerin

daha parçalı ve dağınık bir doku kazanmasına neden olurken; güney ve güneydoğu kesimlerindeki akarsu ağı ve vadi tabanları tarımsal faaliyetler için daha uygun koşullar sunmaktadır. Bu farklılık, kırsal konutların kullanım biçimlerine de yansımaktadır. Tarımsal üretimin öne çıktığı alanlarda konut çevresinde ürün depolama, avlu kullanımı ve tarım araçlarının muhafazası önem kazanırken; hayvancılığın sürdürüldüğü yerleşmelerde ahır, yem deposu ve müstemilat ihtiyacı daha belirgin hâle gelmektedir.

Şekil 1. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre 2025 yılında Adıyaman'ın toplam nüfusu 617.821'dir. Bu nüfusun %69'u şehirlerde yaşarken, %31'i kırsal yerleşmelerde ikamet etmektedir (TÜİK, 2026). Kır yerleşmelerinde ikamet eden vatandaşların tarım ve hayvancılığa dayalı üretim faaliyetlerini sürdürmesi önemlidir. Bu nedenle Adıyaman kırsalında yapılan deprem konutlarının yalnızca afetzedelerin barınma ihtiyacını karşılayan yapılar olarak değil, kırsal hane ekonomisinin yeniden kurulması ve yerel üretim faaliyetlerinin devamı açısından da değerlendirilmesi gerekir.

2. Metot

Afet sonrasında inşa edilen kırsal konutların hane halkının ekonomik faaliyetleriyle ilişkisinin Adıyaman kırsalı üzerinden değerlendirildiği bu çalışmada nitel araştırma tekniklerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın temel materyalini, Adıyaman il sınırları içinde 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler sonrasında yapılan kırsal konutlar, bu konutların yerinde incelenmesi ve konutlarda yaşayan hak sahiplerinden elde edilen görüşme verileri oluşturmaktadır.

Çalışmada kırsal konutlar, yalnızca barınma işleviyle sınırlı yapılar olarak ele alınmamıştır. Nitekim, kırsal yerleşmelerde konut; ekseriyetle orada ikamet eden vatandaşların ekonomik ihtiyaçlarıyla doğrudan ilişkili mekânsal bir birimdir. Bu nedenle deprem sonrasında yapılan konutlar, yapı tipi ve plan özelliklerinin yanında, kırsal hane ekonomisinin devamına sağladığı imkânlar bakımından da değerlendirilmiştir.

Araştırma sahasındaki bütün kırsal yerleşmeleri incelemek mümkün olmadığından, Adıyaman il sınırları içinde deprem sonrasında konut yapılan kırsal yerleşmeler arasından örnekler seçilmiştir. Katılımcılar, deprem öncesi ve sonrasında yöredeki kırsal yerleşmelerde ikamet eden, tarım ve/veya hayvancılıkla ilişkisi bulunan kişilerdir. Katılımcı seçiminde, yörenin arazi yapısına bağlı olarak değişen ekonomik faaliyetler dikkate alınmış; tarım, hayvancılık, esnafılık ve kamu hizmetleri gibi farklı mesleki konumları temsil eden bir katılımcı profiline ulaşılması hedeflenmiştir. Katılımcılara ilişkin bilgiler Tablo 1'de verilmiştir.

Veri toplama sürecinde yarı yapılandırılmış görüşme formu, planlı görüşmeler, saha gözlemleri ve yerinde konut incelemeleri birlikte kullanılmıştır. Görüşme soruları, deprem öncesi, deprem süreci ve deprem sonrası dönemde ekonomik faaliyetlerde meydana gelen değişimi ortaya koyacak şekilde hazırlanmıştır. Sorular; konutun barınma işlevi, ahır ve depo ihtiyacı, parsel büyüklüğü, tarımsal üretim, hayvancılık, ürün saklama, yem muhafazası, tarım aleti kullanımı ve gündelik konut kullanımı etrafında düzenlenmiştir. Böylece katılımcıların deprem öncesindeki ekonomik faaliyetleri ile deprem sonrasındaki mevcut uğraşları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Saha çalışması sırasında konutların plan özellikleri, parsel içindeki konumu, avlu kullanımı, eklenti yapılabilirliği, ahır ve depo alanları, tarım aleti ve yem saklama imkânları yerinde gözlemlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen bilgiler, konut alanlarında yapılan gözlemlerle birlikte değerlendirilmiştir. Bu yaklaşım, katılımcı beyanları ile mekân kullanımının birlikte analiz edilmesine imkân tanımıştır.

Çalışma kapsamında elde edilen veriler betimsel analiz (descriptive analysis) ve içerik analizi (content analysis) yoluyla değerlendirilmiştir. İlk aşamada katılımcı görüşleri araştırma soruları doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Devamında benzer ifadeler belirli kodlar altında toplanmış ve bu kodlardan hareketle, deprem öncesi konut ve ekonomik faaliyet ilişkisi, deprem

sonrası yeni konutların kullanım özellikleri, tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde ortaya çıkan değişimler ve yeni konutların kırsal ekonomik ihtiyaçlara uygunluğunu değerlendiren dört ana tema oluşturulmuştur. Bulgular bu temalar çerçevesinde yorumlanmış; katılımcı ifadelerinden seçilen alıntılar, analizleri doğrulamak amacıyla kullanılmış, görüşmeler K1–K10 arasında kodlanmıştır. Doğrudan aktarılan görüşlerde bu kodlar kullanılmıştır.

Araştırmanın temel sınırlılığı, Adıyaman ilindeki bütün kırsal konutların ve tüm hak sahiplerinin incelenememiş olmasıdır. Bu nedenle bulgular, araştırmaya dâhil edilen yerleşmeler, kırsal konut alanları ve katılımcı görüşleriyle sınırlıdır. Buna karşılık çalışma, afet sonrası kırsal konut üretiminin yalnızca barınma ihtiyacıyla değil, kırsal ekonomik faaliyetlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini Adıyaman örneği üzerinden ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Görüşmecilerin Temel Özellikleri

Kod	Cinsiyet	Ekonomik faaliyet / meslek	Katılımcı grubu
K1	Erkek	Tarım ve Hayvancılık	Kahta İlçesine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K2	Erkek	Sağlık Personeli	Adıyaman İl Merkezine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K3	Erkek	Esnaf	Samsat İlçesine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K4	Kadın	Hayvancılık	Kahta İlçesine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K5	Erkek	Öğretmen	Adıyaman İl Merkezine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K6	Erkek	Esnaf	Adıyaman İl Merkezine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K7	Erkek	Tarım ve Hayvancılık	Sincik İlçesine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K8	Erkek	Tarım ve Hayvancılık	Çelikhan İlçesi Merkezine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K9	Erkek	Tarım ve Hayvancılık	Gölbaşı İlçesine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı
K10	Erkek	Tarım ve Hayvancılık	Besni İlçesine Bağlı Kırsal Yerleşme Halkı

BULGULAR VE YORUM

1. Şubat Depremlerinin Kırsal Konutlar Üzerindeki Etkileri

Deprem belirgin etkilerinden birisi de yaşam koşullarındaki değişimdir. Bu değişim, insanları sosyo-ekonomik açıdan yeni bir yol çizmeye zorlar. Süreç içerisinde can kaybından sonra en somut kayıp örneği konutlardır. Deprem nedeniyle Adıyaman ili sınırları içerisindeki kırsal yerleşmelerde de ciddi yıkımlar meydana gelmiştir. Kırsaldaki konutların bir kısmı ağır hasar almış, kademeli olarak yıkılmıştır. Deprem anında yıkılan kırsal konutlar ise gerek yaşamsal faaliyetlerin gerekse ekonomik etkinliklerin kesintiye uğramasına yol açmıştır. Bu sürecin etkilerini hafifletmek maksadıyla çadır ve konteynerlerden müteşekkil yaşam alanları oluşturulmuştur.

Geçici ve/veya kalıcı deprem konutlarında en sık karşılaşılan sorunlar gecikmelerden, ekonomik koşullardan, altyapıdan, malzeme seçiminden, yer seçiminden ve kullanıcıdan bağımsız tasarımdan kaynaklanmaktadır (Akın ve diğerleri, 2021). Yıkılan konutların yerine yenisini yapmak hemen mümkün olmadığından bazı deprem mağdurlarının gerek yaşamsal faaliyetler ve gerekse ekonomik faaliyetlerin (bilhassa hayvancılık) devamını sağlamak maksadıyla derme çatma birimler inşa ettikleri görülmektedir. Bazı yerleşim birimlerinde ise yörede ikamet eden vatandaşların isteği doğrultusunda nispeten sağlam eklentilerin yıkılmamasının sosyal ihtiyaçların yanı sıra ekonomik faaliyetlerle ilişkili olduğu görülmektedir (Şekil 2). Konuyla ilgili olarak görüşlerine başvurulmuş katılımcıların beyanı bunu ispatlar niteliktedir. K1 kodlu katılımcı “Evim depremde ağır hasar aldı. Geçimim hayvancılık ile. Deprem sürecinde hava soğuktu. Hayvanlarımı koyacak yerim olmayınca evin bir kısmını

yıkıtmadım.” K6 kodlu esnaf katılımcının ‘Gördüğüm kadarıyla deprem sonrasında evleri yıkılan vatandaşlar hayvanlarını satma yoluna gitti. Çünkü hava soğuktu ve hayvan yemleri de yıkıntıların altında kalmıştı. Yer olmayınca da bir an önce satmak gerekiyordu.’ şeklindeki beyanı afet sürecinde konutların yıkılmasıyla birlikte hava koşullarının da ekonomik faaliyetleri etkilediğini göstermektedir.

Şekil 2. Depremden sonra ağır hasar raporu verilen bu evde evin bir kısmı depremden kısa süre sonra yıkılmıştır. Görüntüdeki eklenti gerek yaşamsal faaliyetler gerekse hayvancılık faaliyetlerin devamı maksadıyla 10 Temmuz 2025 tarihine kadar kullanılmıştır.

2.Yıkılan Kırsal Konutların Ekonomik Faaliyetlerle İlişkisi

Kırsal yerleşmelerde mesken tipi ekonomik faaliyetlere göre şekillenir. Bu meskenler çoğunlukla iki katlı inşa edilmekte, üst katlar ikamete mahsus odaları oluştururken alt katlar ahır, samanlık, depo görevlerini üstlenmektedir (Toroğlu, 2006). Geçimin hayvancılık faaliyetleriyle sağlandığı kırsal yerleşmelerde, büyükbaş hayvanlar ile küçükbaş hayvanların bir arada yaşaması uygun olmadığından bunlar için ayrı ahırlar yapılmaktadır. Doğal ortamın oluşturduğu şartlardan dolayı araç kullanımının henüz gelişmediği yerleşim birimlerinde yük hayvanlarının da büyükbaş hayvan ahırlarında beslendiği görülür. Elbette hayvan yavrularının da hiç değilse belli bir dönem yetişkinlerden ayrı olması gerekir. Bu da danalık gibi ahır içi eklentilerin ortaya çıkması demektir. Görüldüğü üzere ihtiyaca göre şekillenen bir ahır düzeni söz konusudur.

Hayvanların beslenmesi için ihtiyaç duyulan hasat ürünlerinden birisi olan arpa genellikle zemin kattaki güvenli bir alanda depolanır. Eğer imkanlar müsaitse, hayvanları beslemek bakımından kolay erişilebilir depo benzeri eklentilerden de yararlanılır. Böyle bir alan inşa edilmişse hane halkının ihtiyacını karşılayacak tahıllar da buraya konulur. Bu imkânın olmadığı evlerde birinci kattaki odalardan birinin mutfak ve tahıl deposu bir arada olacak şekilde kullanıldığı görülür. Böylece temel ihtiyaç ürünlerinin güvenliği de sağlanmış olur.

Adıyaman ilindeki kırsal konutlarda geleneksel yapı malzemesi duvarlarda taş, toprak ve saman karışımıyken; tavanda yöredeki su kaynaklarının yakınında yetişen Karakavak ağacı (*Populus alba*) kullanılır. Kavağın kullanımında etkili olan diğer bir hususun ise hafifliği olduğu düşünülmektedir. Zira, kavak ağaçlarının kökleri çatıya yatay ekseninde yerleştirildikten sonra araya yine hafif bir bitki olan, aynı zamanda hem yalıtım vazifesi gören hem de çürümeye karşı dayanıklı olan Hayıt (*Vitex agnus-castus*) serilir. Çatı üzerine eklenen ve nispeten geçirimsiz olan killi toprakların (20-30 cm kadar) ağırlık etkisini azaltmak bu tür tedbirlerle mümkün hale gelmektedir. Bu evlerin “dam” olarak tabir edilen çatı kısımları yazın sebze ve meyve kurutmak, yaz sıcaklığında -ekseriyetle geceleri- dinlenmek gibi maksatlarla kullanılmaktadır. Yörede, bilhassa dağların güney yamacındaki köylerde zemin kat üzerindeki boş alanlar (balkon da denebilir) kavakla ana sistemi kurulduktan sonra üzeri ve etrafı meşe ile örtülen dinlenme alanlarına dönüştürülür. “Hollik” diye tabir edilen bu eklentiler, mart ortasından ekim sonuna kadar çocuklarla birlikte ailenin yaşam alanıdır (Elibüyük ve Güzel, 2003, 57) ve herhangi bir soğutma aracına ihtiyaç duymadan yaz sıcaklığından korunma imkânı tanır.

Geleneksel kırsal konutların yapımında kullanılan malzemeler doğal ortamlara uyumludur. Bu malzemeler, çeşitli gerekçelerle boşalan evlerin geri dönüşümünün insan müdahalesi olmadan gerçekleşmesini mümkün hale getirmektedir. Dolayısıyla hem yapım maliyeti düşüktür hem de insan-doğal ortam etkileşimi bakımından sürdürülebilirliğe işaret etmektedir. Az hasarlı kırsal konutlarda tamirat-tadilat işlemlerinin imece yoluyla veya nispeten daha az masrafla çözülebilecek nitelikte olması bahsi edilen tercihlerle ilişkilidir. Böylece ekonomik faaliyetlerin belirgin bir kesinti sürecine girmeden devam etmesi mümkün olmuştur.

Beton ve biriket kullanımının yaygınlaştığı günümüzde, kırsal yerleşmelerde çoğunlukla zemin+1 kat formunun korunduğu görülür. Değişen, kullanılan malzeme, çağın gerektirdiği eklentiler ve birtakım detaylardır. Bu durum, insanlığın yerleşik hayata geçişinden bugüne kadar

ortaya çıkan birikimin kırsal yerleşmelerde konut tipinin ekonomik faaliyetlere göre şekillenmesi üzerindeki etkisini koruduğunu gösterir.

K1 kodlu katılımcı yöredeki kırsal yerleşmelerin ekonomik faaliyetler bağlamındaki etkisini şu şekilde izah etmiştir: “Buradaki evlerin neredeyse tamamı iki katlıdır. Evlerin altında ahır vardır. Böylece ev sahibi hayvanlarını sürekli kontrol edebilir. Ayrıca insanlar ihtiyaçlarına göre evlerinin yanına eklentiler yapıyor.” Aynı katılımcı yeni yapılacak konutların buna uygun olmasının isabetli bir tercih olacağını “Evler tek katlı olursa tarım ve hayvancılık yapılamaz. Ahır ayrı bir yerde yapılsa da olmaz. Çünkü köy yerinde bu şekilde kontrol sağlanamaz. Köyde yaşayan insanlar yaşlı olabilir, tek olabilir, diyelim ki hayvan doğum yapacak, sık sık kalkıp başka yerdeki ahıra gidemez.” cümleleriyle ifade etmiştir. K2 kodlu katılımcı ise “Konutlar yapılırken görüşüme başvurulmadı. Evet, şu anda hayvancılık yapmıyorum. Bana tek katlı ev verildi. Bu evler sağlam. Ama eğer bana sorulsaydı iki katlı ev isterdim. Çünkü, eğer bir inek besleyeceksem bana verilen evde bu mümkün değil.” şeklinde görüş beyan etmiştir.

3. Deprem Sürecinin Ekonomik Faaliyetler Üzerindeki Etkileri

6 Şubat depremleri, meydana geldiği zaman dilimi itibariyle ayrıca değerlendirilmelidir. Deprem meydana geldiği mevsim, insanların süreçten göreceği zararın boyutunu etkileyen unsurlardan biridir. Soğuk hava koşulları barınma ihtiyacının daha belirgin bir şekilde hissedilmesiyle neticelenmiştir. Bu durum, sadece insanlar üzerinde değil, geçim kaynakları bakımından da etkili olmuştur. Yıkılan kırsal konutların zemininde veya eklentilerindeki hayvanların da bir kısmı telef olmuş, bir kısmı için de ahır ihtiyacı doğmuştur. K10 kodlu katılımcı “Depremden sonra hayvanlarının dışarıda kaldığını, bir kısmının öldüğünü, bir kısmını yer sıkıntısı nedeniyle sattığını, deprem sürecinden bu yana hayvanlarına çadırda baktığını belirtmiştir. Depolara veya evin içine konulan tahılların da bir kısmı heba olmuştur. K4 kodlu katılımcının “Hayvanlarımın bir kısmı öldü, kalanları evi yıkılmayan komşulara bıraktım. Bir süre direndim. Yeni evler verilince eve geçtim; fakat hayvan için yer olmayınca, maddi durumum da müsait olmadığı için hayvanlarımı sattım.” şeklindeki beyanı durumu özetleyecek mahiyettedir. K8 kodlu katılımcı ise iki katlı evinin alt katını hayvancılık için kullandığını, çatıyı ise hem tütüncülük ve hem de fıstık üretiminde kurutma yeri ve depo olarak kullandığını, ancak deprem sonrasında evinin yıkılması nedeniyle tüm bu süreçlerin aksadığını ifade etmiştir. Bu süreç içerisinde, hayvancılıkla uğraşan mağdurların bir kısmı havanın soğuk ve yağışlı olması ile ahırların yıkılması nedeniyle hayvanlarını düşük fiyatlarla satma yoluna gitmiştir. Deprem mağdurlarının, söz konusu sorunlara geçici olarak çözüm bulma gayreti içerisinde girdiği açıktır (Şekil 3). Bazı köylerde hayvanların konulması için çadır dağıtıldığı; fakat bu çadırların hava koşullarının olumsuz etkisi nedeniyle daha çok depo olarak değerlendirildiği görülmüştür. Vurgulanması gereken hususlardan birisi de deprem sonrası süreç içerisinde ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Zira, ekonomik faaliyetlerin uzun süre aksaması kendisiyle beraber başka sorunlara kapı aralayacaktır.

Şekil 3. Deprem sonrasında hayvancılık faaliyetlerinin sürdürülmesi amacıyla yapılan geçici eklenti ve depo kullanımı (Adıyaman kırsalı, 29.11.2025)

Deprem nedeniyle yıkılan konut yerlerinde sosyo-ekonomik faaliyetler imkânlar dahilinde devam etmektedir. Fotoğraftaki kulübe benzeri yapı depremden sonra hayvancılık faaliyetlerini sürdürmek maksadıyla yapılmıştır. Yapı içerisinde iki bölme olduğu gözlenmiştir. Soldaki bölme içerisinde kümes hayvanları için de üstü ahşapla kapatılmış bir alanın varlığı göze çarpmıştır. Kulübe benzeri bu yapının sağındaki boşluğa saman yığıldığı, onun da yanına hayvan gübrelerinin istiflendiği görülmektedir (Şekil 3). Bu yapının güneydoğusunda yer alan konteynerde ise hane halkı yaşamaktayken; güneybatısında depo olarak kullanılan bir çadır bulunmaktadır.

4. Yeni Konutların Ekonomik Faaliyetlere Göre İhtiyacı Karşılama Durumu

Kullanıcıların mekânsal, toplumsal, psikolojik alanlarda gereksinimlerin karşılanması için sosyal çevre ile uyumlu konutlar üretilmelidir (Sey, Tapan ve Kanoğlu, 1987, Akt. Karaoğlu 2024). Adıyaman’da, yıkılan konutların oluşturduğu mağduriyeti gidermek maksadıyla kırsalda 5100’ü betonarme, 3935’i hafif çelik olmak üzere toplamda 9035 konut için çalışmalar depremden hemen sonra başlamıştır. 2025 yılı temmuz ayı itibarıyla betonarme konutların 2600’ü, hafif çelik konutların ise 1254’ü (toplamda 3854’ü) tamamlanmıştır. 2250 betonarme ile 2681 hafif çelik konutun altyapı çalışmaları devam etmektedir (Tablo 1).

Tablo 2. Altı Şubat Depremleri Dolayısıyla Adıyaman İli Sınırları İçerisinde Yapılan ve Yapılmakta Olan Kırsal Konutlar

	Kırsalda İhaleye Çıkılan Betonarme Konut Sayısı	Kırsalda İhaleye Çıkılan Hafif Çelik Konut Sayısı	Toplam
Kırsalda İhaleye Çıkılan Konut Sayısı	5100	3935	9035
Kırsalda Altyapısı Tamamlanan Konut Sayısı	2600	1254	3854
Kırsalda Altyapısı Devam Eden Konut Sayısı	2250	2681	4931

Kaynak: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Adıyaman İl Müdürlüğü, 2025

Gerek Adıyaman ilinde gerekse depremde etkilenen diğer illerde yapılan kırsal konutların yapımında göz önünde bulundurulacak kriterlerin ortaya konulması gerekir. Bu açıdan bakıldığında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın ortaya koyduğu perspektifin belirleyici olduğu görülür. Deprem bölgelerinde temel ihtiyaçların karşılanması ziyadesiyle önemlidir. Sonraki süreçte evleri yıkılanlar arasındaki temel beklenti yeni konutların inşa edilmesidir. 6 Şubat depremleri neticesinde yaşanan yıkımın etkilerinin giderilmesi bakımından konut yapımına ivedilikle başlanmış olması önemlidir. Yapılan kırsal konutların vatandaşların beklentileriyle uyumlu olması veya deprem öncesi ekonomik faaliyetlerinin devamı bakımından elverişlilik durumunun değerlendirilmesi gerekir. Böylece muhtemel göçlerle birlikte ekonomik faaliyetlerin aksaması sonucu ortaya çıkacak sorunların da önüne geçilebileceği düşünülmektedir. İstisnaları bulunmakla birlikte kırsal alanda ikamet eden vatandaşların geçiminin tarım ve hayvancılık olduğu bilinir. Daha önce belirtildiği üzere geleneksel konut tipi buna göre şekillenmiştir.

Adıyaman il sınırları içerisinde “6 Şubat Depremleri” nedeniyle yapılan konutların ekseriyetle tek katlı müstakil formdadır (Şekil 4). Bu evlerin çoğunlukla hazine arazisine yapıldığı gözlenir. Hane sahibinin hak sahipliği ve tercih durumuna göre yerinde dönüşüm yapılan evler de bulunmaktadır. Yerinde dönüşüm şeklinde yapılan evlerin iki katlı olmasına özen gösterildiği, çatı kısmının bir takım ekonomik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi maksadıyla özel olarak tasarlandığı görülür. Yanı sıra yerinde dönüşümü tercih eden vatandaşların ekonomik faaliyetlerin devamına öncelik verdiği görülmektedir. K8 kodlu katılımcı tek katlı müstakil deprem konutlarının ekonomik faaliyetler için elverişli olmadığını, evin arsının ortasına konulması nedeniyle eklenti yapma şansının azaldığını belirtmiştir. K2 kodlu katılımcı ise konuyla ilgili olarak İndere’de (Adıyaman) yapılan konutları örnek göstermiş; “Evlerin arsası geniş ama yer elverişli değil. Ben buraya ahır yaptığım zaman, evler kademeli (yükseklik farkı) olduğu için rüzgâr kokuyu ve pisliği alıp alt taraftaki komşunun evine götürecekti. Köy buna elverişli değil.” şeklinde beyanıyla insan-mekân etkileşimini topografya-rüzgâr etkisi bağlamında değerlendirmiştir.

Araştırma sahası içerisinde düzeltme mahiyetinde imar çalışmalarına da rastlanmıştır. Örneğin Besni ilçesine bağlı Alişar köyünde yapılan tek katlı evlerin yanına sonradan alınan bir kararla ahır yapılmaya başlanmıştır. Köyde ikamet eden K10 kodlu katılımcı “Benim eski evimin altı depoydu. Tohumum, traktörüm, ekipmanım, samanım, hayvanım komple alt kata girerdi. Üst katta ben yaşırdım; hayvanlar gözümün önünde olurdu. En ufak tıkırtıda hayvanın

ne yaptığını anladım. Şimdi hayvanımı yine yanıma alacağım; ama tek katlı evin yanında, yani hayvanla aynı seviyede yaşayacağız. Bu durum hastalıklara da sebebiyet verebilir.” sözleriyle evlerin yanına yapılan ahırların da risk taşıdığını vurgulamıştır.

Şekil 4. Altı Şubat Depremleri sonrasında yapılan kırsal deprem konutu ve aynı parsel içerisinde inşa edilmekte olan ahır (Alişar Köyü-Besni)

Hazine arazisine veya köy tüzel kişiliğine ait arazilerde yapılan konutların arsa miktarı değişmektedir. Örneğin Adıyaman il merkezine bağlı İndere (Zey) köyünde parsel boyutu 750 metre iken, Kahta ilçesine bağlı olan Boğazkaya (Xemşik) köyünde 380 metre, bu köyün yakınında yer alan Kozağaç'ta (Bibo) 750 metredir. Bazı köylerde ise fiilen kullanılabilecek arsa miktarının konutun yapıldığı alanının dar ve elverişsiz olması nedeniyle daha da daraldığı görülür. K8 kodlu katılımcı konuyla yapılan konut tipleriyle ilgili görüşlerini “Bazıları betonarme, bazıları prefabrik, bazıları iki katlı, bazılarının arsası büyük, bazılarının ki küçük. Belirli bir düzen, nizam, bir standart yok.” ifadeleriyle ortaya koymuştur. Katılımcılar, bu durumun ortaya çıkmasında yerel aktörlerin belirleyici olduğu kanaatindedir.

Şekil 5. Kâhta İlçesi'nin Kuzeydoğusunda Yer Alan Çaltılı (Selah) Köyü'nde Yapılan Hafif Çelik Konutlardan Bir Görünüm.

Konut başına düşen arsa miktarı ekonomik faaliyetlerin devamlılığı açısından önemlidir. Nitekim, tek katlı müstakil hanelerde kırsal ekonomik faaliyetlerin devamı birtakım eklentiler yapmak suretiyle mümkün olabilir. Söz gelimi, tarımla uğraşan insanların hasat ettiği ürünü koyacağı depoya; hayvancılıkla uğraşanların ahıra ve samanlığa ihtiyacı vardır. Bunlara, tarım makineleri ile tarımsal faaliyetlerde kullanılacak malzemelerin konulacağı depolar veya nispeten kapalı alanlar da eklenebilir (Şekil 6). Yeni yerleşimlerin afetzedelerin görüşleri alınmadan seçilmesi, konut/ahır vb. binaların uygun olmayan mimari tasarımları, altyapı vb. sorunlar afetzedelerin yapılan bu konutları tercih etmemesine neden olmaktadır (Aydın, 2023). K8 kodlu katılımcı “Yaşadığımız köyde imkânı olan insanların çoğu deprem konutlarından ayrı bir yerde kendi evlerini yeniden ve isteğine uygun şekilde inşa etti. Deprem konutlarını ise çocukları veya misafirleri için kullanıyorlar” şeklindeki beyanıyla ortaya koyarken; K1 kodlu katılımcı “Köylünün tarım ve hayvancılık yapması şart; ama arsalar yetersiz ve ahır ile depo yok. Çoğunun da durumu yok. Bu insanlar üretim yapmazsa borcunu da ödeyemez.” demiştir. Kırsal alanlardaki yerleşmelerin doğal bir parçası olan bu eklentilerin yokluğu kırsal alanlardaki ekonomik, sosyal ve kültürel durumu da doğrudan olumsuz etkileyecektir (Sönmez ve diğerleri, 2025). K8 kodlu katılımcı “Ahır sorunumuz çözülmezse, ambar gibi de bir şey olmazsa zaten üretim her geçen gün duracak. İnsanlar köyü terk edecek. Köyler boşalacak o zaman, üretim duracak belki ve daha başka sorunlarla uğraşacağız.” ifadeleriyle hem mevcut durumu ortaya koymuş hem de öngöründe bulunmuştur.

Şekil 6. Yapılmakta olan İki katlı konutlardan bir görünüm [Kömür (Komer)-Adıyaman].

Her ailenin kendine has bir sosyo-ekonomik anlayışı olabileceği fikrinden hareketle tek katlı müstakil evlerin arsa miktarının bu bağlamda önemli olduğu ortaya çıkar. Bunun mümkün olmayacağı durumlarda ise geleneksel köy mimarisinin ruhuna uygun olacak şekilde iki katlı hane tiplerinin daha isabetli bir tercih olabileceği düşünülmektedir. Bu husus, yapılan görüşmelerin tamamında yöre halkı tarafından konutların yapılmasından duyulan memnuniyetin akabinde vurgulanmıştır. Örneğin, K10 kodlu katılımcı deprem konutları hakkında “Çok temiz, çok planlı; muazzam. "Ev" denmez yani; ben Avrupa'da yaşadım, Avrupa'da bu tür evlere "villa" diyorlar.” şeklindeki beyanıyla memnuniyetini ortaya koyduktan sonra; şu ifadelere yer vermiştir: “Biz köylüyüz. Köyde yaşayan insanın kömürlüğünden odunluğuna, tohumluğundan samanlığına, hayvan deposundan ahırına kadar her şeye ihtiyacı var. Traktörlerimiz, tarım ekipmanlarımız, araçlarımız var mesela. Bu noktalar bence atlandı. Bu oturulup muhasebe edilerek yapılacak bir şeydi ama deprem nedeniyle insanlar dışarıda kalmasın diye acele şekilde verilmiş bir karardı.” Görüldüğü üzere deprem konutlarının kırsal faaliyetlerin gerçekleştirilmesi bakımından birtakım eksikleri bulunmaktadır. Bunların göz önünde bulundurulması ve kırsal yerleşme planlamasının buna göre yapılması afetlere hazırlık açısından önemli olduğu gibi, ekonomik faaliyetlerin devamı için de gereklidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Adıyaman ili sınırları içerisinde “6 Şubat Depremleri” nedeniyle zarar gören konutlarda yaşayan vatandaşlar için yapılan yeni konutların barınma ihtiyacını karşılamak bakımından memnuniyetle karşılandığı görülmüştür. Evlerin müstakil olması, 3+1 formatında yapılması,

kanalizasyon sisteminin varlığı, içme suyu ihtiyacının hesaba katılmış olması, her odaya soba kurmaya uygun düzenek yerleştirilmesi vatandaşlar tarafından olumlu karşılanmıştır.

Görüşmelerde belirtilen ortak sorunlar ekseriyetle ekonomik faaliyetler kapsamındadır. Zira kırsal alanlarda ikamet etmekte olan vatandaşların geçim kaynağı tarım ve/veya hayvancılıktır. Yapılan konutlarda bu hususların göz önünde bulundurulmaması vatandaşların yapılan konutlara taşınması konusunda isteksiz davranmasına neden olmaktadır. Yanı sıra tarımsal faaliyetlerin devamlılığı açısından ihtiyaç duyulan ahır, depo ve samanlık gibi alanların eksikliği de vatandaşları tereddütte bırakan diğer bir husustur. Yörede yapılan kırsal konutlardaki bu tür eksiklikleri gören ve aynı zamanda maddi durumu elverişli olan vatandaşların yerinde dönüşüm yoluyla iki katlı evler yaptırdığı görülmektedir. Böylece ekonomik faaliyetlerde aksama ihtimali azaltılmış olmaktadır.

Maddi durumu elverişli olsa bile yeni yapılan konutlara geçecek vatandaşlar kendi imkanlarıyla en azından temel ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla yeni eklentiler yapmayı planlamaktadır. Bunlar arasında en çok öne çıkan eklentiler samanlık ve ahırdır. İlgili kurum ve kuruluşlar tarafından sunulan ahır seçeneğine ise hem konuta uzak olacağı ve hem de ekstra bir külfet getireceği kaygısıyla sıcak bakılmadığı anlaşılmaktadır. Hane çevresine yapılan ahırlar ise istisnai örnekler oluşturmaktadır. Ancak vatandaşların bunlarla ilgili de tereddütleri bulunmaktadır.

Yörede yapılan deprem konutlarının parsel büyüklüğü değişiklik göstermektedir. Ancak genel kanaat parsel boyutlarının yeterli olmadığı yönündedir. Hane başına düşen parsel boyutlarının geniş tutulmasının vatandaşın kendi imkanlarıyla yapacağı eklentiler için fırsat oluşturacağı düşünülmektedir. Resmi olarak kabul görmese de bu tür eklentilerin peyderpey yapıldığı gözlenmektedir. Beklenti, bunların bir plan dahilinde, kontrollü olarak gerçekleşmesidir.

“Afet sonrası inşa edilen kırsal konutların yalnızca "barınma" odaklı tasarlanması ve tarımsal üretim alanlarının (ahır, samanlık, depo) planlama dışı bırakılması, kırsal hane halkının ekonomik gelir sirkülasyonunu olumsuz etkilemektedir.” şeklindeki hipotez doğrulanmıştır.

Elbette depremlerin sosyo-ekonomik yansımalarını azaltma gayreti önemlidir. Ancak planlamanın uzun vadedeki etkilerini hesaba katmakta fayda vardır. Bu da kırsal konutlarda, ihtiyaçların tespitinde konunun birinci dereceden muhataplarının görüş ve önerilerine daha fazla ağırlık verilmesiyle mümkün hale gelebilir. Böylece kırsal ekonomik faaliyetlerin (bilhassa tarım ve hayvancılığın) devamı da sağlanmış olur. Yanı sıra, gelir sirkülasyonu sağlandığı için bir süre sonra yapılacak konut ödemelerinde yaşanabilecek aksaklıkların da azaltılması mümkün hale gelir. Bu açıdan bakıldığında iki katlı konutların kırsal ihtiyaçların karşılanması bakımından daha isabetli olduğu kanaatine varılmaktadır. Bunun sonucunda köyden kente doğru göçlerin hızında azalma olacağı gibi, kentten köye doğru dönüş eğiliminin de önü açılabilir.

KAYNAKÇA

- Arlikatti, S., & Andrew, S. A. (2012). Housing design and long-term recovery processes in the aftermath of the 2004 Indian Ocean tsunami. *Natural Hazards Review*, 13(1), 34–44.
- Akın, M., Aslan, A., & Aydın, H. N. (2021, 13-15 Ekim). Türkiye’deki deprem sonrası konut tasarım stratejilerinin değerlendirilmesi. 6th International Conference on Earthquake Engineering and Seismology, Kocaeli, Türkiye, 528-537.
- Altınışık, C. (2007). *Adapazarı Kalıcı Deprem Konut Alanlarının Peyzaj Tasarımı Açısından*

- İrdelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi.
- Aydın, Y. (2023). Deprem ve konut. F. Çakı ve K. Canatan (Ed.), *Deprem ve toplum: Sosyalbilimsel projeksiyonlar içinde* (ss. 377-389). Çizgi Kitabevi.
- Bachev, H., & Ito, F. (2018). *Agricultural Impact of the Great East Japan Earthquake–Six Years Later*. EconSciences Books.
- Barenstein, J. D. (2009). Who governs reconstruction? Changes and continuity in policies, practices and outcomes. In G. Lizarralde, C. Johnson, & C. Davidson (Eds.), *Rebuilding after disasters: From emergency to sustainability* (pp. 149–176). Routledge.
- Bouraoui, D., & Lizarralde, G. (2013). Centralized decision making, users' participation and satisfaction in post-disaster reconstruction: The case of Tunisia. *International Journal of Disaster Resilience in the Built Environment*, 4(2), 145–167. <https://doi.org/10.1108/IJDRBE-10-2011-0037>
- Bui, AT, Dungey, M., Nguyen, CV ve Pham, TP (2014). Doğal afetlerin hane halkı geliri, harcamaları, yoksulluğu ve eşitsizliği üzerindeki etkisi: Vietnam'dan kanıtlar. *Uygulamalı Ekonomi*, 46 (15), 1751-1766.
- Büyüköztürk, E., & Oral, M. (2024). Kalıcı deprem konutlarında kullanıcı memnuniyeti analizi: Osmaniye örneği. *Artium*, 12(1), 71-84.
- Cengizoglu, F. P., & Özyılmaz, H. (2016). İkincil konutların birincil konutlara uyarlanması: Mersin örneği. *Planlama*, 26(3), 219-233.
- Ceylan, S., & Bulut, İ. (2017). Kırsal konut şekillenmesinde etkili olan faktörler açısından Misisli Ovası konutlarının incelenmesi. *Mediterranean Journal of Humanities*, 7(2), 79-96.
- Davidson, C. H., Johnson, C., Lizarralde, G., Dikmen, N., & Sliwinski, A. (2007). Truths and myths about community participation in post-disaster housing projects. *Habitat International*, 31(1), 100–115.
- Dobrucalı, E., & Demir, İ. H. (2017, 29-30 Eylül). Toplu konutların SWOT analizi ile değerlendirilmesi: Sakarya deprem konutları örneği. 5th International Symposium on Innovative Technologies in Engineering and Science, Bakü, Azerbaycan, 497-505.
- Elibüyük, M., & Güzel, A. (2003). Şanlıurfa ili'nde dönemlik ve geçici bir yerleşme: Hollik. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1), 55-67.
- Enginöz, E. B., & Ünlü, A. (2006). Afet konutlarında tasarım değerlendirmesi: Afyon-Dinar örneği. *İTÜ Dergisi/A: Mimarlık, Planlama, Tasarım*, 5(2), 37-50.
- Fırat, M., Durmuş, E., Özdemir, T. Y., Kaya, A. Y., Dağlı, D., Çağlıyan, A., & Kuruyer, D. (2026, March 24). Development of a scale to measure disaster victims' satisfaction with post-disaster resettlement areas: A rural case study of the 2020 Sivrice earthquake in Türkiye. Preprints.org.
- Johnson, C. (2002, May 14-17). *What's the big deal about temporary housing? Types of temporary accommodation after disasters: Example of the 1999 Turkish earthquakes*. Proceedings of the 2002 TIEMS Disaster Management Conference, University of Waterloo, Canada, 177-191.
- Kabanlı, G. (2022). Coğrafi şartların kırsal yerleşmeler üzerine etkisine bir örnek: Şenyurt-

- Tortum. *Dünya Coğrafyası ve Kalkınma Perspektifi Dergisi*, 1(1), 30-47.
- Kamacı Karahan, E., & Kemeç, S. (2019). Kalıcı afet konutlarında konut memnuniyeti üzerine: Van-Kalecik kalıcı afet konutları deneyimi. *Planlama*, 29(2), 149-162.
- Karaduman, N. E. (2002). *1999 Doğu Marmara depremleri sonrası üretilen kalıcı konutların değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Karaoğlu, M. (2024). *Deprem Sonrası Kalıcı Konut Üretim Modelleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Koday, S. (1995). Dadaşköy meskenlerinin coğrafi şartlarla ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Bilimleri Araştırma Dergisi*, 21, 1-13.
- Opdyke, A., Javernick-Will, A., & Koschermann, M. (2019). Assessing the impact of household participation on satisfaction and safe design in humanitarian shelter projects. *Disasters*, 43(1), 125-153. <https://doi.org/10.1111/disa.12289>
- Özaydın, Y. (2017). *2011 Van depremleri sonrası kalıcı afet konutlarındaki yaşam koşulları üzerine sosyolojik bir araştırma*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- Rand, E. C., Hirano, S., & Kelman, I. (2011). Post-tsunami housing resident satisfaction in Aceh. *International Development Planning Review*, 33(2), 187-211.
- Sey, Y., Tapan, M., & Kanoğlu, A. (1987). Afet sonrası barınma ve geçici konut tipi araştırması. *İstanbul Teknik Üniversitesi*.
- Sönmez, M. E., Kum, G., Taş, B., Dil, K., Türkan, O., Acar, Z., Ataoğlu, M., Kalelioğlu, M. R., Kale, M. M., Kalkan, M., Ortaç, G., Ataş, E. M., & Tuna, Y. S. (2026). Doğu Anadolu Fay Zonu'nda (Hatay-Elazığ) kırsal alanlarda deprem kaynaklı ekonomik sorunlara bakış. *Asia Minor Studies*, 14(1), 43-64.
- Tanoğlu, A. (1969). *Beşerî coğrafya: Nüfus ve yerleşme* (2. baskı). İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tapan, M. (1975). Deprem sonrası konut üretimi. *Mimarlık*, 13(8-9), 11-12.
- Taşpınar, B. (2003). *Konut ve yakın çevresinde kalite kavramının deprem sonrası kalıcı konutlarında değerlendirilmesi: Yalova Subaşı kalıcı deprem konutları örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Tolun-Denker, B. (1977). *Yerleşme coğrafyası: Kırsal yerleşmeleri*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Toroğlu, E. (2006). *Niğde İli Yerleşmeleri ve Lokasyon Planlaması*. Yayımlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2026). Adrese dayalı nüfus kayıt sistemi sonuçları, 2025. Ankara.